Estd : 1962
'A++' Accredited by NAAC (2021)
with CGPA 3.52

शिवाजी विद्यापीठ
कोल्हापूर

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ पासून लागू असलेल्या
शिवाजी विद्यापीठाच्या [illegible] अभ्यासक्रमानुसार

क्रमिक पुस्तक : समाजशास्त्र
बी. ए., भाग-०१, समाजशास्त्र, सत्र-१, DSC 01

समाजशास्त्राचा परिचय
(Introduction to Sociology)

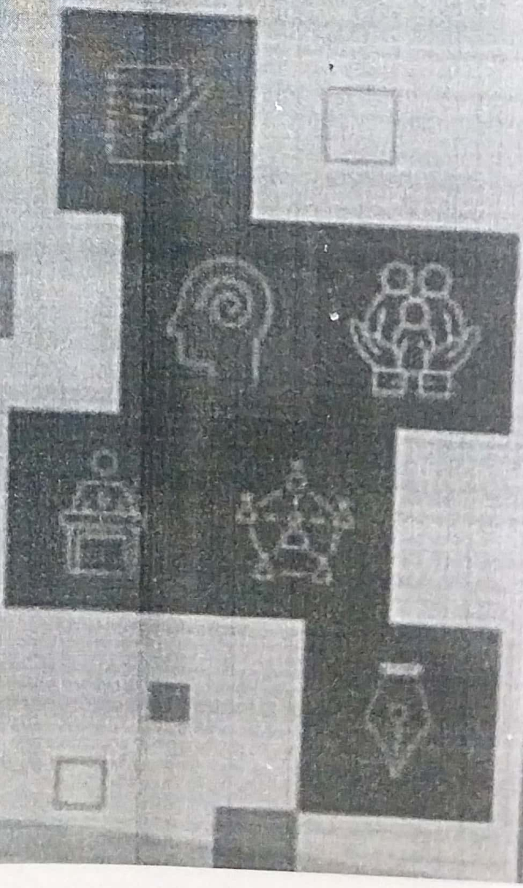

संपादक –
डॉ. अर्चना राजकुमार कांबळे (जगतकर)
डॉ. सविता गिरे

प्रकरण ३

संस्कृती आणि सामाजीकरण

(Cultural and Socialization)

प्रस्तावना (Introduction) :

समाजशास्त्राचे जनक ऑगस्ट कॉम्प्ट यांनी 'समाजशास्त्र' हा शब्द सर्वप्र उपयोगात आणला. कॉम्प्ट यांनी मानवी सहयोग, सामाजिक व्यवस्था व प्रगती अभ्यास करणाऱ्या शास्त्राला समाजशास्त्र (Sociology) हे नाव दिले. समाजशास्त्र प्रामुख्याने सामाजिक संबंध, मानवी आंतरक्रिया, समाजातील परस्पर संबंध सामाजिक संस्थांचा प्रामुख्याने अभ्यास केला जातो. त्यामुळे समाजशास्त्रा किंग्जले डेव्हीस यांनी समाजाविषयीचे सामान्य विज्ञान असे म्हटले आहे.

समाजशास्त्रात ज्या अनेक संकल्पनांचा अभ्यास केला जातो, त्यात प्रामुख्या संस्कृती आणि सामाजिकरण या संकल्पनांचा समावेश होतो. मानवास इत प्राण्यापेक्षा वेगळी करणारी मुख्य बाब म्हणजे संस्कृती आहे. संस्कृती हे मानवशास्त्राची मध्यवर्ती संकल्पना आहे, तर समाजशास्त्रातील ती एक मुलभू संकल्पना आहे. संस्कृती हि मानवाचा सर्व जीवनक्रम व्यापून टाकते. तसेच सर्व मानवी समाजाला त्यांची स्वतःची अशी संस्कृती असते. समाज मग तो प्राचीन असो, मध्ययुगीन वा आधुनिक, प्रगत वा अप्रगत त्याला संस्कृती हि असतेच

अभ्यास घटकांचे लेखक

लेखन सहभाग	सत्र–१
डॉ. सविता गिरे दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, वडूज, ता. खटाव, जि. सातारा	१
डॉ. के. एम. देसाई श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर	२
डॉ. प्रा. दिगंबर राजन्ना नागर्थवार दत्ताजीराव कदम आर्ट्स, सायन्स ॲण्ड कॉमर्स कॉलेज, इचलकरंजी, जि. कोल्हापूर	३
श्री. अभय दौलतराव जायभाये आर्टस, कॉमर्स ॲण्ड सायन्स कॉलेज, नागठाणे, जि. सातारा	४

Scanned with OKEN Scanner

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR 416 004, MAHARASHTRA
CENTRE FOR DISTANCE AND ONLINE EDUCATION
PHONE : - 2609105, 2609451, 2609452
www.unishivaji.ac.in, e-mail: cde_sim@unishivaji.ac.in
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर ४१६००४, महाराष्ट्र
दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र
दूरध्वनी - ईपीएबीएक्स - २६०९१०५, २६०९४५१, २६०९४५२
www.unishivaji.ac.in, e-mail: cde_sim@unishivaji.ac.in

Estd. 1962
"A++" Accredited by NAAC (2021) with CGPA 3.52

जा.क्र. शिवाजी वि/सीडीओई/411 दिनांक : 5 AUG 2024

प्रति,

डॉ. सविता गिरे, दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, वडूज, ता खटाव, जि. सातारा	डॉ. के. एम. देसाई, श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर, जि. कोल्हापूर
डॉ डी आर नगरथवर शिक्षणमहर्षी बापूजी सांळुखे महाविद्यालय, मिरज, ता. मिरज, जि. सांगली	श्री अभय दौलतराव जाधभाये, आर्टस, कॉमर्स अँन्ड सायन्स कॉलेज, नागठाणे, ता. जि. सातारा

विषय : बी. ए. भाग १ समाजशास्त्र विषयाच्या स्वयंअध्ययन साहित्याबाबत.

महोदय/महोदया,

उपरोक्त विषयास अनुसरुन आपणास कळविण्यात येते की, राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार बी. ए. भाग १ समाजशास्त्र विषयाचा अभ्यासक्रम सुधारित करण्यात आला असून तो शैक्षणिक वर्ष २०२४ – २०२५ पासून लागू झाला आहे. सदर सुधारित अभ्यासक्रमामध्ये नव्याने समाविष्ट करण्यात आलेल्या Sem. I DSC 1 Introduction to Sociology, Sem. II DSC 02 Changing Nature of Social Institutions या पेपरसाठी दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्राकडून तयार करण्यात येणाऱ्या स्वयंअध्ययन साहित्यातील सोबतच्या तक्त्यामध्ये आपल्या नावासमोर दर्शविण्यात आलेल्या घटकाचे लेखन आपणाकडे सोपविण्यात येत आहे. तसेच सदर स्वयंअध्ययन साहित्याचे संपादक म्हणून डॉ. के. एम. देसाई, श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर व डॉ. सविता गिरे, दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज वडूज यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. आपणाकडे सोपविण्यात आलेले घटक लेखन आपण दि. १४/०८/२०२४ पुर्वी या केंद्राकडे जमा करावे, ही विनंती.

आपला विश्वासू

सहाय्यक कुलसचिव

TRUE COPY

Director of Physical Education
Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe
College, Miraj.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र

बी. ए. भाग १ समाजशास्त्र स्वयंअध्ययन साहित्य घटक वाटप तक्ता.

Semester I

पेपरचे नाव : DSC 1 Introduction to Sociology

घटक क्रमांक	घटकाचे नाव	लेखकाचे नाव व पत्ता	मोबाईल नंबर	सही
1	The Nature of Sociology	डॉ. सविता गिरे, दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस कामर्स सायन्स कॉलेज वडूज	9158328825	
2	Basic Concepts in Sociology	डॉ. के. एम. देसाई, श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर	8485859222	
3	Culture and socialization	डॉ डी आर नगरधवर शिक्षणमहर्षी बापूजी सांळुखे महाविद्यालय मिरज	8149733864	[signature]
4	Applications of Sociology	श्री अभय दौलतराव जायभाये, आर्टस कॉमर्स अँन्ड सायन्स कॉलेज, नागठाणे	9923575501	

Semester II

पेपरचे नाव : DSC 02 Changing Nature of Social Institutions

घटक क्रमांक	घटकाचे नाव	लेखकाचे नाव व पत्ता	मोबाईल नंबर	सही
1	Introduction to Social Institutions	डॉ. सविता गिरे, दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस कामर्स सायन्स कॉलेज वडूज	9158328825	
2	Marriage Institutions	डॉ. के. एम. देसाई, श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर	8485859222	
3	Family Institutions	श्री अभय दौलतराव जायभाये, आर्टस कॉमर्स अँन्ड सायन्स कॉलेज, नागठाणे	9923575501	
4	Education Institution	डॉ डी आर नगरधवर शिक्षणमहर्षी बापूजी सांळुखे महाविद्यालय मिरज	8149733864	[signature]

संपादक :

1) डॉ. के. एम. देसाई, श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर
2) डॉ. सविता गिरे, दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस कामर्स सायन्स कॉलेज वडूज

प्रा. (डॉ.) श्रीमती ए. आर. कांबळे (जगतापकर)
अध्यक्ष समाजशास्त्र अभ्यासमंडळ
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

TRUE COPY

Director of Physical Education
Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe
College, Miraj.

Scanned with OKEN Scanner

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र

बी. ए. भाग-१ : (समाजशास्त्र)

[redacted]

सत्र २ DSC 02

सामाजिक संस्थांचे बदलते स्वरूप

(Changing Nature of Social Institutions)

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार सुधारित अभ्यासक्रम
शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ पासून

TRUE COPY
Director of Physical Education
Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe
College, Miraj.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र
शिवाजी विद्यापीठ,
कोल्हापूर

समाजशास्त्राचा परिचय
सामाजिक संस्थांचे बदलते स्वरूप
बी. ए. भाग–१ समाजशास्त्र

अभ्यास घटकांचे लेखक

लेखन सहभाग	सत्र–१ घटक क्रमांक	सत्र–२ घटक क्रमांक
डॉ. सविता गिरे दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, वडूज, ता. खटाव, जि. सातारा	१	१
डॉ. के. एम. देसाई श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर	२	२, ४
लेफ्ट. प्रा. दिगंबर राजन्ना नागर्थवार शिक्षणमहर्षी बापूजी साळुंखे महाविद्यालय, मिरज, ता. मिरज, जि. सांगली	३	–
श्री. अभय दौलतराव जायभाये आर्टस, कॉमर्स अँण्ड सायन्स कॉलेज, नागठाणे, जि. सातारा	४	३

■ संपादक ■

डॉ. सविता गिरे
दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, वडूज, ता. खटाव, जि. सातारा

डॉ. के. एम. देसाई
श्री शहाजी छत्रपती महाविद्यालय, दसरा चौक, कोल्हापूर, जि. कोल्हापूर

TRUE COPY
Director of Physical Education
Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe College, Miraj.

Scanned with OKEN Scanner

अनुक्रमणिका

घटक क्रमांक	घटकाचे शीर्षक	पान क्रमांक
	सत्र–१ : समाजशास्त्राचा परिचय	
१.	समाजशास्त्राचे स्वरूप	१
२.	समाजशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना	१२
३.	संस्कृती व समाजीकरण	३६
४.	समाजशास्त्राची उपयोगिता	६३
	सत्र–२ : सामाजिक संस्थांचे बदलते स्वरूप	
१.	सामाजिक संस्थेचा परिचय	८३
२.	विवाहसंस्था	९३
३.	कुटुंब संस्था	१०८
४.	शिक्षण संस्था	१२१

TRUE COPY

Director of Physical Education
Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe
College, Miraj.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner